

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

פרקי אבות

(חלק יז — רבי חנניה בן עקשיא אומר)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פרקי אבות

אידן⁶: אין דער משנה „כל ישראל” – אַז זיי זיינען „נצר מטעי מעשה ידי”, און אין דער משנה פון „ר”ח בן עקשיא” – אַז דער משנה פון „ר”ח בן עקשיא” – אַז דער ריבוי פון תורה ומצות איז צוליב אידן, „רצה הקב”ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות”.

דאַרף מען פאַרשטיין: פרקי אבות אַנ-טהאַלטן, כידוע, הוראות און הנהגות ומדות טובות, ביז מילי דחסידותא⁷, איז וואָס איז אין דעם נוגע דער ענין פון מעלתם של ישראל?

ב. וועט דאָס זיין פאַרשטאַנדיק בהק-דים דעם ביאור אין אונזער משנה:

דער ברטנורא⁸ איז מפרש: לפיכך הרבה להם תורה ומצות כגון פרשת שקצים ורמשים⁹ כדי להרבות שכר כשהן בדלים מהם, אע”פ שבלאו הכי לא היו אוכלין אותן שנפשו של אדם קצה בהן [לפיכך קען מען זאָגן כעין זה אויך בנוגע צו תורה ולימודה, אַז דער אויבערשטער האָט אין תורה אַרײַנגע-שטעלט אויך אַזוינע ענינים וואָס זיינען „בלאו הכי” פאַרשטאַנדיק מצד השכל של האדם, „כדי להרבות שכר” פאַר לער-נען אויך די ענינים¹⁰].

א. „רבי חנני’ בן עקשיא אומר רצה הקב”ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר ה’ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר”.

דער מאמר פון ר’ חנני’ בן עקשיא, הגם אַז מקומו בסדר המשניות איז בסיום מס’ מכות, איז מנהג ישראל צו זאָגן עם נאָך יעדן פרק פון פרקי אבות, ווייל, ווי רש”י¹¹ איז מפרש דעם טעם, „לפי שיש בה סיום נאה נהגו כל העם לאומרו בסוף כל פרק ופרק לפי שאין אומרים קדיש על המשנה אלא על האגדה כו”¹².

וויבאַלד אָבער אַז אַלע ענינים אין תורה זיינען בתכלית הדיוק (און אויך „מנהג ישראל תורה היא”¹³), ובפרט אַז אַ טייל מפרשי המשניות פון אבות האָבן דעם מאמר צוגעשטעלט צו פרקי אבות, וואו זיי זיינען מפרש דעם מאמר – איז מובן אַז דער מאמר האָט אַ שייכות אויך צו מס’ אבות.

אויך איז מנהג ישראל, אַז פאַר יעדער פרק אין פרקי אבות זאָגט מען די משנה „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כו” – אַ משנה אין מס’ סנהדרין¹⁴. און ס’איז דאָ אַ צד השווה צווישן די צוויי משניות (וואָס מ’זאָגט בהתחלה ובסיום) וואָס אין ביידע איז מודגש די מעלה פון

(1) ישעי’ מב, כא.

(2) בסיום מס’ אבות.

(3) וראה מג”א או”ח סו”ד סק”ג. שו”ע אדה”ז שם ס”ד. ובהמובא (מבאר שבע) במסורת הש”ס לאבות בסופו. ואכ”מ.

(4) ראה ירושלמי פסחים פ”ד ה”א, ועוד (נסמן בלקו”ש ח”ד ע’ 1080).

(5) רפי”א (צ, א).

(6) ראה דרך חיים למהר”ל בריש מס’ אבות בביאור המשנה „כל ישראל”.

(7) ראה ב”ק ל, א.

(8) בסוף מס’ מכות. ועד”ז הוא בפרש”י (ריב”ן) להמשנה במכות (כג, רע”ב). ומאירי שם. וכפ”ב בית רענן לילקו”ש שמיני רמז תקלו. ובזו”ר שבהערה 10. וראה מלאכת שלמה מכות שם.

(9) ובפרש”י (מכות שם) שקצים ונבלות. וצ”ע שלא הזכירו דט, דבי’ קאי לפני זה בהמשנה שם.

וראה פרש”י עה”ת ראה יב, כה (שם, כג).

(10) ועד”ז חולין טו, ב (וראה זו”ר לילק”ש שמיני שם (דף קמו, ע”א)). משא”כ בענינים

אָבער (נוסף אויף דעם וואָס אויך לפי־רושו בלייבט די שוועריקייט פאַרוואָס עס שטייט דער לשון לזכות¹⁴ את ישראל, און ניט אַ לשון פון שכר, כנ"ל, איז) דער עצם פירושו¹⁵ דורש ביאור¹⁶: לפי פירושו קומט אויס, אַז אין דעם ענין פון „הרבה להם (תורה ו)מצות“ איז ניטאָ קיין מעלה לעצמו, דער ריבוי אין מצות איז נאָר אַ מיטעל (אַן ענין טפל צוליב דער אײן מצוה) וואָס פאַרזיכערט אַז אַ איד וועט מקיים זיין אײן מצוה „על מתכונתה ושלמותה“¹⁷.

ד. אויך דאַרף מען פאַרשטיין:

(א) ר"ח בן עקשיא איז מדגיש „רצה הקב"ה לזכות את ישראל“? — און אין פסוק איז די הדגשה „ה' חפץ למען צדקו“ — צוליב דעם אויבערשטנס צדק¹⁸?

(ב) אין פסוק רעדט זיך בלויז וועגן תורה — „יגדיל תורה ויאדיר“ — און ר"ח בן עקשיא איז מדגיש „לפיכך הרבה להם תורה ומצות“¹⁹?

(14) אע"פ שגם בפיה"מ כתב „זכה“ — ה"ז לכאורה שכר קיום מצוה במתכונתה ושלמותה.

(15) וראה בארוכה דרך חיים למהר"ל בסופו, שהרבה להשיג על פי הרמב"ם.

(16) גם: הרי אין זה הסברה על הריבוי בתורה.

(17) אבל י"ל בפירוש דברי הרמב"ם — ועפ"ז מתורצות לכאורה גם קשייות המהר"ל — (דלא נחית להחילוק אם יש לו חציו זכות כו', אלא) דכוונתו ע"ד המבואר (אגה"ק ס"ו. ובכ"מ) בפי' (שבת קי"ח, ב) אבוכך במאי הוי זהיר טפי, שלכל אחד יש מצוה מסוימת שע"י נמשך ומאיר לו האור שבכל המצות. וראה צפע"נ לפיה"מ מכות שם. חדא"ג מהרש"א מכות (כג, ב ד"ה תרי"ג מצות).

(18) ראה רד"ק ישע"י שם. אבל ראה פיה"מ ורע"ב מכות שם.

(19) בדרך חיים שם בסופו: נגד שהרבה להם תורה אמר יגדיל תורה וכנגד רבוי מצות אמר ויאדיר. וצ"ע איך מרומז זה בל' ויאדיר.

לויט דעם פירוש איז אָבער ניט מובן: (א) דער לשון „הרבה להם“ — וואָרום לפי הנ"ל איז „לזכות את ישראל“ אַ טעם ניט אויף דעם (כללות ה)ריבוי פון תומ"צ, נאָר אויף דעם ציווי פון באַשטימטע מצות. (ב) דער לשון „לזכות את ישראל“ — דלפי פירושו האָט געדאַרפט שטיין אַ לשון וואָס דריקט אויס דעם ענין השכר, ווי „להרבות את שכרם“¹¹ וכיו"ב.

ג. דער רמב"ם¹² איז מפרש די משנה הנ"ל: „כ"י¹³ כשיקיים אדם מצוה מתרי"ג מצות כראוי וכהוגן ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה כו' הנה זכה בה לחיי העולם הבא ועל זה אמר ר"ח כי המצות בהיותם הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה ובעשותו אותה המצוה תחי' נפשו באותו מעשה“.

לויט דעם פירוש איז מוסבר דער לשון „הרבה להם תומ"צ“; דווקא דורך דעם ריבוי אין תומ"צ וועט דער אדם געוויס מקיים זיין (עכ"פ) איינע בשלימותה וכו', איז שוין רעכט אַז דער „הרבה להם“ איז געווען דערפאַר וואָס „רצה הקב"ה לזכות וכו“.

שעליהם אמרו (סנהדרין ע"א, א. ובכ"מ) „דרוש וקבל שכר“; אבל ראה של"ה (תט, סע"ב) ואילך. (וש"נ) דגם במקום שאמרו יגדיל תורה ויאדיר שאינו ענין להך מילתא אבל מ"מ יש ללמוד ממנו כו' למקום אחר, ע"ש. וראה לקו"ש חיד"ע 72 הערה 14. אנצקלופדי' תלמודית ערך דרוש וקבל שכר. ואכ"מ.

(11) וכהלשון בתנחומא שמיני ח. יל"ש שם (רמז תקלו): כדי שיתן שכר טוב לישראל שמשמרון את המצות. כמו שפי' בזית רענן שם.

(12) בפיה"מ סוף מס' מכות. וראה עקרים מ"ג פכ"ט. מדרש שמואל בסוף מס' אבות.

(13) בדברי הרמב"ם — עייג"כ שער המצות להאריז"ל בתחלתו. עיי"ש.

יעדן מספר וואָלט מען געקענט פּרעגן פּאַרוואָס איז לאַ פּחות (ולא יתּר).

נאָר די משנה רעדט דאָ וועגן דעם „הרבה“ אין דעם זעלבן ענין פון תורה און מצות.

ובלשון (וע"ד) מחז"ל²⁶ – וויבאלד אַז בא דוד והעמידו על אחד עשר וואָלט געווען גענוג אַז דאָס זאָל זיין מספר המצות, ועד"ז לויט ר' סעדי' גאון²⁷ אַז אַלע מצות זיינען נכלל בעשרת הדברות – וואָלט געווען גענוג די עשר מצות.

און אפילו את"ל אַז עס דאַרפן זיין אַלע תרי"ג ענינים, וואָלט יעדערע פון די עלף אָדער צען געהאַט כו"כ פּרטים אין דער מצוה גופא – ע"ד ווי אויך איצטער האָט יעדער מצוה כו"כ פּרטים²⁸ – און דאָס פּאַרענטפּערט דער רמב"ם אַז דאַמאָלס וואָלט ניט געווען די זיכער-קייט פון קיום מצוה אפילו איינע פון הנ"ל במתכונתה ושלמותה. ואולי י"ל יתרה מזה – דורך עובר זיין אויף איין פּרט פון די מצות הנ"ל פעלט אין דער שליוות המצוה כאָטש ער האָט מקיים געווען אַלע איבריגע פּרטים.

ו. ובפנימיות הענין:

יעדער מצוה און ענין אין תורה איז אַנדערש פון אַ צווייטער מצוה און אַ צווייטן ענין אין תורה, ביז אַז דאָס איז טיילמאָל אין אַן אופן הפכי – אָנהויבנ-דיק פון דער חלוקה כללית מצות עשה

(ג) אויך פּאָדערט זיך ביאור פּאַרוואָס דער לשון המשנה איז אַנדערש ווי דער לשון הכתוב: אין דער משנה שטייט „רצה הקב"ה" און אין פסוק – „ה' חפץ“.

[אע"פ אַז „לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן“²⁹, געפינט מען אָבער בכמה מקומות, אַז אַפּלערנענדיק אַ גע-וויסן ענין פון פסוק נוצן די חכמים אין זייער רייד דעם לשון הפסוק; ולדוגמא (אין די לשונות הנ"ל און בנוגע לתומ"צ): לעולם²⁴ ילמוד אדם תורה במ-קום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו. ממצוא חפצך, חפצוך אסורין חפצי שמים מותרין²². וכמה כיו"ב²³].

(ד) די משנה זאָגט „לפיכך הרבה להם תורה ומצות“, וואָס דער פשוט'ער שטייטש פון „הרבה“ איז אַ ריבוי אין מספר²⁴ וכמות, דאָקעגן דער לשון הכתוב (הרא"י) איז „גדיל תורה ויגדיל“ איכות'דיקע גרויסקייט און שטאַרקייט²⁵.

ה. די נקודת הביאור בכל זה:

דער ריבוי אין תומ"צ וועגן וועלכן די משנה רעדט דאָ איז ניט ווי ס'איז משמע בפשטות (ומלשון פירוש המשניות), אַז דאָס מיינט דעם מספר תרי"ג פון מצות²⁵ וואָס דאָס איז אַ ריבוי, וואָרום מ'האָט דאָך ניט קיין טעם ויסוד וויפל עס דאַרף זיין מספר המצות, און אויף

20) חולין קלז, ב. וראה תוד"ה שתי (מנחות צד, א). שד"ח כללים מערכת למד כלל קטו.

21) ע"ז יט, א. וראה שם בגמרא לפנ"ו.

22) שבת קיג, א.

23) וראה מ"ק ט, ב. ועוד.

24) ובפרט בנדו"ד כמפורש בפי"ה.

25) וגם בחולין (סו, ב) שהובא „גידיל תורה גו" – הרי הכוונה לכאורה להגדלה וכו' בענין זה שבתורה. ולהעיר מתוס' שם. ובהמצוין בהערה

10. וראה רמב"ם הל' ת"ת ספ"ב.

25* להעיר גם מאות (להה"מ) זג, ג.

26) מכות כד, א. בהדא"ג שם „שהם כוללים חלק גדול מהתורה ולא כולו – וצע"ג. וראה תפא"י למהר"ל פנ"ד, וביאורו בהצ"צ לתהלים (יהל אור) טו, ב (בסופו).

27) באזהרות שלו – הובא בפרש"י עה"ת (משפטים כד, יב).

28) להעיר מסה"מ להרמב"ם שורש ז. מבוא

הרי"פ פערלא לסה"מ צ להרס"ג.

און עד"ז אויך אין דעם אויפטו פון תומ"צ, אַז זייער ענין איז צו אַראָפּנעמען דעם העלם והסתר פון וועלט (וואָס מצד דעם זיינען די עניני העולם אין אַ ציור פון ריבוי ופירוד) און מאַכן פון וועלט (רשות הרבים) אַ רשות היחיד ליחידו של עולם – מגלה זיין אחדותו של הקב"ה אין וועלט.

און וויבאַלד אַז תומ"צ איז ענינם – אחד – פאַרוואָס איז דאָ אין זיי אַזאַ ריבוי התחלקות?

ז. איז די משנה מסביר „רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות“, „לזכות“ איז פון לשון „זיכור“: דער רצון פון אויבערשטן איז ניט (נאָר) אַז אידן זאָלן צוקומען צו ביטול צו אלקות, נאָר אַז ביי זיי זאָל זיך אויפּטאַן (אויך) דער ענין פון זיכור³⁵. און דער חילוק ביניהם³⁶:

תוכן הביטול איז אַז עס פאַרלירט זיך די מציאות האדם און דורך דעם איז ער דבוק לאלקות; און הגם אַז דער אדם איז צונויפגעשטעלט פון פאַרשידענע כחות ואברים – ביז צום ריבוי התחלקות פון רמ"ח אברים ושס"ה גידים – האָט אָבער די התחלקות קיין אָרט ניט אין דער תנועה פון ביטול, וואָס פועל'ט דעם ביטול והעדר פון (זייער מציאות ובמילא פון) זייערע ענינים פרטיים, אַזוי אַז עס איז כאילו ניטאָ קיין חילוק צווישן זיי.

דער ענין פון „זיכור“ איז, אַז ער גופא – איבריו וגידיו – ווערן נזדכך און

ומצות לאַ תעשה (חיוב ושלילה)²⁹, די חילוקים פון עדות חוקים ומשפטים, ביז צו דער התחלקות פון תר"ג מצות, וואָס יעדע מצוה האָט איר תוכן³⁰, טעם און כוונה³¹; און אַזוי אויך אין תורה, אַנ"ה הויבנדיק מיט דער התחלקות פון די פיר אופנים אין יעדער ענין שבתורה: פשט רמז דרוש סוד, די חילוקים פון מ"ט פנים טמא מ"ט פנים טהור³², ע' פנים לתורה³³, און נאָכמער – ביז ששים רבוא פירושים אין יעדן אופן הנ"ל פון תורה³⁴.

וואָס דאָס איז דורש ביאור: תורה אחת ומצותי זיינען געגעבן געוואָרן מהשם אחד און ענינם איז צו ממשיך זיין און מגלה זיין הוי' אחד ושמו אחד, די אחדות הפשוטה פון דעם אויבערשטן. איז דאָך מובן, אַז אויך אין דער עבודה פון אַ אידן דאַרף יעדער מצוה זיין פאַרבונדן מיט דער איין־אייניקער כוונה ותכלית: צו פועל זיין דעם פאַרבונד און התאחדות כביכול פון דעם מקיים המצוה מיטן אויבערשטן, וואָס איז אחדות הפשוטה; און אַזוי אויך אין תורה, צו פאַראייניקן זיך מיט'ן נותן התורה דורך השגת התורה.

(29) ראה „הדרן“ על הרמב"ם (קה"ת, תשמ"ה) בביאור דברי הרמב"ם ריש הל' יסודי התורה.

(30) כמוכן גם ממחז"ל (זח"א קע, ב. וראה מכות כג, סע"ב) דרמ"ח ושס"ה הם כנגד איברים וגידיים שאין דומים זל". וראה לקו"ת עה"פ תמים תהי' (נצבים מה, ג).

(31) ראה בספרי טעמי המצות. ולהעיר מכוונות המצות – שיש כוונה כללית וכוונה פרטית (עט"ר בסופו). וראה תניא רפמ"א. לקו"ת שלח מ, א. ובכ"מ.

(32) ירושלמי סנהדרין פ"ד, ה"ב. דמרש תהלים ז, ת, יב, ז. זח"ב טו, ריש ע"ב. ועוד.

(33) במדב"ר פי"ג, טז. ובכ"מ.

(34) שער הגלגולים הקדמה יז. וכ"כ בש' רוח"ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה ג' (קה, ב). לקוטי מהרח"ו שבסוף שער מאמרי רז"ל להאריז"ל.

(35) וכמרז"ל (ב"ר רפמ"ד. ושי"ן) „לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות“. וראה לקו"א להה"מ סרנ"ג (סז, רע"א) בביאור המשנה שבפנים. תפארת ישראל (למהר"ל) ספ"ה. ועוד. וראה במדב"ר ר"פ בהעלותך.

(36) ראה גם בהנשמן בהערה 31. לקו"ש ח"ד ע' 1193 ויאליך.

ה. מען דאַרף אָבער פאַרשטיין: ווי- באַלד דער אויבערשטער איז דאָך אַח- דות הפשוטה, וואָס מצד דעם האָבן אויך תומ"צ געדאַרפט זיין באופן כזה, אַז אין זיי זאָל ניט זיין קיין ריבוי התחלקות וקוין שונים, און דאָס וואָס „הרבה להם תומ"צ" איז נאָר „בכדי לזכות את ישראל" – קומט דאָך במילא אויס, אַז דער ריבוי אין תורה און מצות איז אַן ענין פון ירידה כביכול און איז ניט אַזוי פאַרבונדן מיט עצם התורה ומצות, וואָס ענינם איז אחדות און פשיטות.

אויף דעם ברענגט די משנה דעם פסוק „ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויא- דיר", אַז אדרבה, דער ריבוי בתורה ומ- צות טוט גאָר אויף כביכול אַ הגדלה והאדרה אין תורה, און דאָס איז דערפאַר וואָס „ה' חפץ למען צדקו".

ט. די הסברה בזה:

ס'איז ידוע אין דעם ענין פון נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים⁴¹ [וואָס די פנימיות הדירה איז „לדור ול- שכון בנש"י וכו' שיהיו כנס"י מכוון לשב- תו ית' כו"⁴²]. אַז די „דירה" אמיתית איז דווקא ווען זי ווערט אויפגעטאַן דורך דעם זיכור פנימי פון דעם אדם, ד. ה. אַז יעדער כח פרטי לפי מהותו וענינו ווערט מיוחד מיט אלקות, כנ"ל.

אָבער מצד דער כוונת הדירה ווי דאָס איז כביכול בעצמותו איז ניט שייך דער גדר פון ריבוי און היפך הריבוי און מ'קען ניט זאָגן אַז אין עצמותו ית' ואחדות הפשוטה זאָל זיך הערן אַן ענין וואָס איז ח"ו חוץ הימנו ואחדותו

ווערט איין זאָך מיט אלקות³⁷ – און אין דעם איז, אדרבא, נוגע דער ריבוי התחל- קות פון די (כחות ו)אברים וגידים, וואָרום די הזדככות פון יעדן (כח ו)אבר וגיד מוז זיין בהתאם לתוכנו וענינו הפרטי.

וויבאַלד אַז דער אויבערשטער האָט געוואָלט אַז ביי אידן זאָל זיך אויפטאַן דער ענין הזיכור („לזכות"), „לפיכך הרבה להם תורה ומצות" – דערפאַר איז דאָ אַזאַ ריבוי והתחלקות אין תורה³⁷ ומצות, ווייל יעדער מצוה האָט איר ענין מיוחד וואָס פועל'ט אַ זיכור אין אַ באַ- שטימטן (כח און) אבר וגיד האדם³⁸ (ועד"ז אין אַ חלק פון וועלט³⁹), און אַזוי אויך אין תורה, אַז די ענינים שונים ומחולקים אין תורה זיינען פועל אַ זיכור אין די אופנים שונים פון גדר השכל⁴⁰.

37) להעיר ג"כ ממשנת' (לקו"ש חט"ו ע' 436-7; 439 ואילך) בהחילוק בין תורה למצות, יחוד וביטול. וראה לקו"ש ע' 246 ואילך.

37*) להעיר משער הגלגולים (ולקוטי מהרח"ו) שם: הנשמות הם ס' רבוא כו' התורה היא שרש נשמות כי ממנה חוצבה ובה נשרשו ולכן יש בתורה ס' רבוא פירושים כו' ונמצא כי מכל פי' מן הס' רבוא פירושים נתהוו נשמה אחת כו', ע"ש. 38) ראה במדבר פ"ד יו"ד (קרוב לסופו): נתן להם תורה שבכתב שיש בה תרי"ג מצות כדי למלאם מצות ולזכותם שנאמר ה' חפץ גו'. ולכן כל אדם מישראל צריך לבוא בגלגולים רבים עד שיקיים כל תרי"ג מצות התורה במחשבה בדבור ומעשה וישלים לבושי נפשו ולתקנם כו' כדי להלביש כל תרי"ג בחי' וכחות שננפשו אחת ממנה לא נעדרה כו' (אגה"ק ר"ס כט (קמת, ב) בשם האריז"ל. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ד).

39) ראה במדבר פ"ו, ה.

40) ראה הל' ת"ת שם: ועוד אמרו חכמי האמת שכל נפש צריכה לתיקונה לעסוק בפרד"ס כו', וכל מי שיכול להשיג ולידע הרבה כו' צריך לבוא בגלגול עד שישגי וידע כל מה שאפשר כו' הן בפשטי ההלכות הן ברמזים ודרשות וסודות כי כל מה שנשמחו יכולה להשיג ולידע מיידיעת התורה זהו תיקון שלימותה וא"א לה להתקן ולהשתלם כו'.

41) תנחומא נשא טו. ועוד.

42) המשך תרס"ו ס"ע תסה. וראה תו"א משפטים עו, ד. אוה"ת שם ע' א"רסו. סה"מ תר"ל ע' סד. ועוד.

אַרְאָפּ אין המשכה והתגלות, אין תורה שבעל פה – ע"ד אני נקרא⁴⁵ – דָּאָרְטן זאָגט זיך עס אַרויס אין אַן אופן פון „רצה הקב"ה לזכות את ישראל“, כאילו ווי דאָס איז אַ באַזונדער זאָך, ובמילא איז דאָרט נוגע דעם זיכוך פון די כוחות פרטיים – לזכות את ישראל.

און דאָס איז אויך דער חילוק צווישן דעם לשון „רצה“ און „חפץ“: „רצה“ איז מתאר אַ תנועה⁴⁶, די תנועת הרצון, ווי ער ציט זיך (ער לויפט) צום דבר הנרצה (און דערפאַר שטייט דער לשון ביי „לזכות את ישראל“); און „חפץ“ איז דער תענוג אין דעם רצון⁴⁷ (און דעריבער איז „ה' חפץ למען צדקו“).

און עד"מ ווי דאָס איז ביים אדם למטה, אַז דער רצון איז וואָס ער שטייט מיט אַ המשכה צו אַ זאָך וואָס איז אויסער אים; משא"כ דער ענין החפץ, תענוג, איז עס ווי ער איז זיך מתענג.

און דערפון נעמט זיך דער אונטער-שייד אַז אין רצון, וואָס דער נפש ציט זיך צו אַ געוויסער זאָך, זיינען פאַראַן חילוקים מצד די פאַרבונדנקייט מיט ענינים צו וועלכע ער ציט זיך. משא"כ תענוג, וואָס דער נפש איז זיך מתענג בעצמותו איז אין דעם ניטאָ קיין חילוק פון וואָס ער האָט דעם תענוג. ווייל ער איז ניט פאַרבונדן מיט דער זאָך, נאָר מיטן נפש אַליין⁴⁸.

46) להעיר משני הפי', ברצתה לעשות רצון קונה" (תו"א א, סע"ג. ועוד).

47) ראה לקו"ת שלח לח, ג. ראה יח, ג. שה"ש כח, ד. ובכ"מ.

48) בלקו"ת (במדבר יח, ב ואילך) ובדמ"צ (מב, א ואילך) ובכ"מ, מבואר שבחי' רצון העליון אין בה התחלקות. ולכן הרצון המלושב במצות כולל כל המצות כבוה כו', אבל העונג העליון ב"ה המלושב במצות יש לכל מצוה תענוג פרטי, כי העונג הוא פנימי המכוון המלושב ברצון כו',

הפשוטה. דוקא אין סדר ההשתלשלות⁴³, וואו דער אור א"ס ב"ה ווערט נתצמצם וכו' ורצה הקב"ה אַז עס זאָל זיין בעשרה מאמרות (און אין יעדערן פון זיי כו"כ תיבות ואותיות) נברא העולם כאַטש אפילו אַז במאמר אחד יכול להבראות⁴⁴ און גיט אַן אָרט אויף ריבוי והתחלקות און עולם (ביז „נעשה אדם“ לשון רבים) – דאָרטן ווערט נתגלה און דערהערט אַז דער ריבוי איז פון אחדותו ית', און אַז כוונת הדירה איז אין דעם, וואָס דאָס קומט דורך דעם זיכוך פרטי פון יעדער כח בפ"ע⁴⁴.

יוד"ו. און דאָס איז דער חילוק צווישן דער לשון אין מרוז"ל און דעם לשון הכתוב:

אין תורה שבכתב – כפי שאני נכתב⁴⁵ – דערהערט זיך יעדער ענין ווי ער איז אין שורש, אין פנימיות הכוונה, און בש"רשו איז די כוונה, „למען צדקו“ – פון דעם אויבערשטן. אָבער ווי דאָס קומט

43) להעיר מהמשך תער"ב ח"ב ע' אקט. ועד"ז בכ"מ.

44) אבות רפ"ה. וראה ב' הפי' בזה בפרדס (שער ב' פ"ו) רמ"ז (לזח"א דקל"ה ע"א). מד"ש (אבות שם) הובא ונתבאר בד"ה פדה בשלום תרנ"ט. ד"ה הנ"ל (וד"ה שלום רב) תש"ד.

44*) ואולי י"ל שזהו שנאמר הלשון „צדקו“ כי מבואר בכ"מ (לקו"ת ראה כג, ג. המשך ד"ה) והר סיני (שבועות תרס"ב) דלשון צדק (צדיק) מורה על היושר ולמעלה הו"ע מ"ש צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו היינו שיהי' הגילוי אור למטה כמו שהוא למעלה ממש שבבחי' יחיות שורה ומתגלה יחוע, וזה נעשה ע"י התרי"ג מצות (שלכן נק' בשם צדקה), והיינו להיות בחי' אחדות פשוטה בתחתונים כמו שהוא למעלה אחדות פשוט. שזהו דוקא ע"ז שיש ריבוי התחלקות דכחות (וריבוי בעולם) והם מזדככים בענינם הפרטי ע"י התרי"ג מצות שאז הגילוי לנטה הוא אחדות פשוטה כמו שהוא למעלה (ראה בארוכה בהמשך שם ד"ה וירד הוי').

45) ראה פסחים ג, א.

וואָס איז מצד „ה' חפץ למען צדקו" – מצד דער כוונה און תענוג בעצמותו^{52*} ית'⁵³, קומט צו אָן עילוי אויך אין דער מדריגה פון תורה ווי זי איז למעלה ((גידיל⁵⁴ תורה ויאדיר)) מער ווי דאָס איז אין תורה למעלה מצ"ע (וע"ד המבואר אין ספר הבהיר⁵⁵ אַז דוד ה' מחבר תורה שלמעלה בקבו"ה), דיינו אַז עס ווערט נמשך פון א"ס אין תורה.

און דאָס איז דער טעם אויף דעם שינוי הלשונות צווישן דעם לשון חז"ל און לשון הכתוב:

אין תושב"כ הערט זיך די תורה של מעלה ווי זי איז בבחי' כלל⁵⁶, העכער פאָר ריבוי והתחלקות⁵⁷, וואָס דעריבער איז אויך, אַז אין תושב"כ זיינען „כל המצות בין מ"ע ובין מל"ת הן סתומות ולא מפורשות וגלויות וידועות"⁵⁸. משא"כ אין תורה שבע"פ ווערט נתגלה דער ריבוי והתחלקות פון מצות.

יא. אין⁴⁹ תומ"צ זיינען בכללות דאָ די צוויי מדריגות, ווי תורה איז למעלה, ווי זי שטייט העכער פון ריבוי און התחלקות, און ווי תורה ווערט נמשך אין השתלשלות און קומט אַראָפּ למטה, וואָס דאָס פועל'ט אַז אין איר זאָל זיין ריבוי התחלקות⁵⁰.

[וואָס דאָס דריקט זיך אויך אויס אין דעם חילוק צווישן תורה און מצוות, אַז תורה לגבי מצות איז אַן ענין פון אה-דוּת⁵¹, וכידוע⁵² אַז תורה איז „גמשלה לדם", וואָס דם איז אומעטום בכל מקום בגוף די זעלבע מציאות; און מצות צו אברים, וואָס יעדער אבר איז מוגדר אין זיין גדר וציור און איז אַנדערש פון אַ צווייטן אבר].

אַבער דוקא דורכדעם וואָס תורה ווערט נמשך אין השתלשלות אין ריבוי התחלקות בכדי „לזכות את ישראל",

ע"ש בארוכה. ואולי י"ל שזהו כפי ההענוג הוא כבר בבחי' המשכה בהדבר (ע"ש „כמו עד"מ בפנים הרי התענוג שברא" מלוּבש בעינים כו") וחיצוניות הרצון, אבל התענוג כפי שהוא בעצמותו, הרי אין שייך לומר ענין התחלקות וריבוי. וראה המשך תרס"ו ע' סג ואילך. המשך תער"ב שם.

או י"ל לאיך דדוקא מצד פנימיות התענוג כמו שהוא בעצמותו בא ונמשך פרטי התחלקות התענוג (משא"כ מצד הרצון). וע"ד המבואר בכ"מ (ראה תו"ח ד"ה ויהי כל הארץ פכ"ז ואילך. ד"ה מי מדד תרס"ב ועוד) ענין ההתחלקות וריבוי הבא דוקא מצד אחדות הפשוטה. ולהעיר ממשנת (לקו"ש ח"ט ע' 248) בנוגע לחיות פרטי.

(49) בהבא לקמן ראה תו"ח מקץ פה, ג. אוה"ת (יהל אור) תהלים ע' 352 ואילך. שה"ש (כרך ב') ע' תשם ואילך. וש"ד.

(50) וראה תניא קו"א להבין מ"ש בפע"ח (קנה, ב). ד"ה ואתם תהיו לי תר"ס. חדא"ג מהרש"א מכות שם ד"ה תרי"ג).

(51) להעיר מתוספתא (סנהדרין פ"ז, ד) כל התורה ענין אחד. צפע"נ מהד"ת פ, א. א. צפע"נ עה"ת הפטרה פ' ואתחנן. ועוד.

(52) לקו"ת שם יג, א ואילך. ובכ"מ.

*52) ראה לעיל הערה 44.

(53) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכג: ובאמת בבחי' פנימיות ועצמות אוא"ס הרי מושרשת הכוונה שיהי' המשכה וגילוי אוא"ס ב"ה כו', ומ"ש כחשכה כאורה זהו בבחי' חיזוניות אוא"ס ובוה אמרו מה איכפת לי' אם שוחט ואוכל או נוחר ואוכל כו' אבל בפנימיות הרי דוקא שוחט ואוכל כו' שיהי' עבודה וימשיכו בני' גילוי אלקות כו' (ע"ש בארוכה בסוף הע' ואילך). ובהמשך תרס"ו ס"ע תקכא ואילך: אבל בפנימיות איכפת לי' כביכול, ש"ל הכוונה שבפנימיות איכפת לי' כביכול הענין דלצדף את הבריות, הזיכור דישאל. וראה לעיל הערה 44.

(54) להעיר ממשנת במק"א (לקו"ש ח"ט ע' 157 ואילך) בניאור מרז"ל אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו, שאמתית הגדולה נעשת ע"י התלבשות אלקות בריבוי נבראים כו', עיי"ש. (55) ראה זח"ג רכב, ב. לקו"ת שלח נא, א. ועוד. (56) ראה לקו"ת שה"ש יא, ד. ועוד.

(57) להעיר מבמדי"ר שבהערה 38 (הובא באוה"ת שם). אבל ע"ש שממשיך: זה המשנה שהיא גדולה מן המקרא.

(58) אגה"ק סי' כט (קנא, א).

דערנאָך אַראָפּ למטה און ווערן נתגלה דורך תושבע"פ – די הגדלה אין תורה טוט זיך אויף בעתיד – „יגדיל תורה ויאדיר“

נאָך אורייתא קומט אַרויס (פון דעם רמיזא באורייתא⁶³) – תושבע"פ און איר לימוד איז מביא לידי מעשה.

און דאָס איז אויך מתאים מיטן פירוש הפשוט פון „יגדיל תורה ויאדיר“ אַז דאָס וועט זיין לעתיד לבא⁶⁴, ווייל אמיתית הגילוי דערפון וועט זיין נאָך דעם ווי עס וועט זיך אויספירן דער ענין פון „לזכות את ישראל“ דורך „הרבה להם תומ"צ“ בפועל ובשלימות – לעתיד לבא.

יג. עפכהנ"ל קען מען אויך מבאר זיין די שייכות פון דער משנה ר"ח בן עקשיא אומר צו פרקי אבות (וועלכע מ'לערנט אַלס אַ הכנה צו מתן תורה בחג השבועות):

דער ברטנורא⁶⁵ זאָגט אין אָנפאַנג אבות: לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פי מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה אלא כולה מוסרים ומדות וחכמי אומות העולם ג"כ חברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חבירו לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה קבל תורה מסיני לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכת לא ברו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני.

קען דאָך ווערן אַ שאלה: וויבאַלד אַז עס זיינען דאָ אַזעלכע מוסרים ומדות אין די ספרים פון חכמי אומות העולם,

63 ראה תו"א פת, רע"ג. המשך תרס"ו ע' שצג. ובכ"מ. וראה אגה"ק סו"ס כט. וראה תענית ט, א שאפילו נ"ך רמזי באורייתא.

64 ראה רד"ק ישעי' שם.

65 וראה מדרש שמואל שם.

און דעריבער איז אין תושב"כ מבואר די השלמת הכוונה וואָס ה' חפץ למען צדקו ווי דאָס ווערט אויפגעטאָן אין תורה (שלמעלה) וואָס איז העכער פאַר ריבוי והתחלקות און די הגדלה אין תורה איז באיכות – יגדיל תורה ויאדיר

[וואָס בפרטיות ווערט אין דעם מבואר די הגדלה סיי אין תורה, סיי אין מצות ווי זיי שטייען אין תורה, וואָס דאָס זיינען די צוויי לשונות יגדיל ויאדיר⁵⁹: יגדיל איז די מעלת התורה וואָס „תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה“⁶⁰, ויאדיר איז די מעלת התורה בעצמותה ווי זי איז העכער אינגאַנצן פאַר מצות וואָס דאָס איז דער ענין המלוכה שב-תורה⁶¹ – „בי מלכים ימלכו“⁶²].

משא"כ אין תורה שבע"פ קומט דאָס אַרויס בגילוי „הרבה להם תורה ומצות“, כנ"ל⁶².

יב. דערמיט איז אויך מובן פאַרוואָס עס שטייט „יגדיל תורה ויאדיר“ בלשון עתיד (און ניט „הגדיל תורה והאדירה“), וואָרום די הגדלה והאדרה אין תורה שבכתב אין שורש למעלה, ווערט דוקא דורך הרבה להם תומ"צ, ווי זיי קומען

59 ראה הל' ת"ת לאדה"י פ"ד ס"ב וג', דב' מעלות בתורה לגבי מצות, עיי"ש.

60 קידושין מ, ב.

61 ראה גיטין נו, ב: אין אדיר אלא מלך.

ובמנחות (נג, סע"א) יבוא אדיר כו'. ה"צ' לתהלים (יהל אור) צג, ד.

62 משלי ת, טו. ראה גיטין סב, סע"א.

62* וזהו גם הטעם לשינוי השם – „ה' חפץ“, רצה הקב"ה: דבתושב"כ שבה נרגש כפי שהוא בשרשו, למעלה מריבוי והתחלקות, נאמר שם הו"י, שם העצם (פרדס ש"ט. מו"נ ח"א פס"א ויאלך. וועד), ושם המיוחד (סוטה לת, א. סנהדרין ס, א. וראה פרדס שם). משא"כ בתושבע"פ שבאה בהתגלות וריבוי כו' אומר „הקב"ה“ שקאי על בחי' ז"א (תו"א יב, ד. וראה לקו"ת תוריע כב, ג. ובכ"מ).

נה"ב, ביו צום זיכוך פון די אברי גוף הגשמי, וואָס בחיצוניות איז ער ניט אַנ־דערש ווי דער גוף פון אַן אינו יהודי⁷⁰, היינט ווי איז שייך אַז דער ענין און תכלית פון תורה במעלתה הכי נעלית איז צו מברר⁷¹ זיין די כחות ומדות פון גוף ונה"ב?

דעריבער איז מען מקדים די משנה „כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב", וואָס עוה"ב דאָ מיינט ניט ג"ע נאָר עולם התחי, נשמות בגופים⁷¹, און דאָס זאָגט מען בנוגע צו יעדן איד⁷², ווייל אויך מצד גופו איז יעדער איד „נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", וכידוע⁷³ אַז בחירת הקב"ה (וואָס אמיתית ענין הבחירה איז אין עצמות) איז בשייכות צום גוף פון אַ אידן. ובמילא איז מובן אַז ס'איז קיין תמי' ניט וואָס כל ענינה של התורה איז צוליב דער כוונה „לזכות את ישראל"⁷⁴, די מדות און גוף גשמי שלו⁷⁵,

איז פאַרוואָס האָט מען אויך אויף זיי געדאַרפט אָנזאָגן בסיני אַלס אַ טייל פון תורה דוקא?

ווערט דאָס מבואר דורך דער משנה „רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תומ"צ", אַז דער ענין פון תומ"צ איז בכדי צו מחכך זיין אַלע כחות (ומדות) פון מענטשן – ומהאי טעמא זיינען אויך די „מוסרים ומדות" הנ"ל געזאָגט געוואָרן בסיני אַלס אַ חלק אין תורה, וואָרום די כוונה איז ניט נאָר צו מודיע זיין „כיצד יתנהג האדם עם חבריו", נאָר בעיקר צו פועל זיין דעם בירור וזיכוך פון די מדות, וואָס דאָס קען זיין דוקא ווען זיי זיינען נכלל אין „הרבה להם תומ"צ"⁶⁶, וואָס דוקא דעמאָלט האָבן זיי דעם כח צו מזכך זיין די מדות און כחות פרטיים אַז זיי זאָלן ווערן כלים צו אלקות⁶⁷.

יד. און כדי צו נאָכמער מסביר זיין אַז ענינה פון תורה איז צו פועל זיין דעם זיכוך המדות והכחות פון אַ מענטשן –

בשלמא ווען עס וואָלט זיך גערעדט וועגן די כחות הנשמה, קען מען עס פאַרשטיין, וואָרום דער שורש הנשמות איז העכער פון שורש התורה, ווי חז"ל⁶⁸ זאָגן „מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר" (אויך צו תורה);

דאָ רעדט זיך דאָך אָבער בעיקר – וויבאַלד המעשה עיקר⁶⁹ – וועגן דעם בירור וזיכוך פון די מדות טבעים פון

(66) שלכן נאמר במשפטים „לפניהם" ולא לפני עו"כ ואפילו דנים אותו כדיני ישראל (גיטין פת. ב. שו"ע חו"מ רסכ"ו).

(67) ולהעיר מזרוע ימין להחיד"א ריש מס' אבות.

(68) ב"ר פ"א, ד. וראה המשך תרס"ו ד"ה וידבר גו' במדבר סיני. ועוד.

(69) אבות פ"א, מ"ז.

(70) תניא פמ"ט.

(71) להעיר מקונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ט בביאור מרז"ל (קידושין ל, ב) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין.

* (71) וראה לעיל ע' 344 ואילך.

(72) ראה בארוכה תשובות וביאורים ס' ח"א, ו"ש"ג.

(73) תניא שם. ובארוכה ס' השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך.

(74) ראה תורת שלום שם ע' 123. מפתגמי רבינו הזקן: מען האָט גאָר קיין השגה ניט, ווי עס איז טייער באַ השי"ת דער גוף פון אַ אידן (היום יום ס"ע צא).

(75) ראה המשך באתי לגני השי"ת פ"ד: והאדם הוא בציור רמ"ח אברים ושס"ה גידים שהם במספר תרי"ג, דלכן כל המדרי' בהשתל' הם במספר הזה, וזכן הנה גם בהנשמה הרי יש ג"כ תרי"ג כחות, שבהם תלויים התרי"ג מצות.

* אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קמב ואילך. המו"ל.

און דוקא דורכדעם ווערט נמשך אין עצמותו ית', עס ווערט יגדיל תורה
תורה אויך דער „חפץ ה'“ וואָס אין ויאדיר.

(משיחת ש"פ אחו"ק תשכ"ד)

